

Vort fynske Glasværk 1874 – 1990.

I sommeren 1874 stod de første bygninger til glasværket i Odense færdigt nordvest for byen. Her havde det nyoprettede selskab A/S Odense Glasværk købt tre tønder land i Kalvehaven, i området der grænsende op til Sydfynske Jernbanes værksteder og banelinje. Et par af de veje, som senere blev anlagt i området eftersom Odense voksede, fik navne inspireret af glasværket nemlig: Lille Glasvej og Store Glasvej. Her på dette sted blev produceret glas frem til 1990, hvor glasværket i Odense blev nedlagt og produktionen overført til Holmegaard Glasværk i Fensmark. Dog var produktionen stoppet i en periode i 1889, under A/S Odense Glasværks likvidation. Glasværket var en betydelig arbejdsplads for Odense, i 30'erne og 40'erne var der 350 – 450 ansatte.

Glasværket havde gennem tiden flere forskellige officielle navne, men er blevet kendt som Fyens Glasværk, hvilket det dog kun hed gennem 12 år af sin levetid, imidlertid stod dets produkter separat opført i Kastrup Glasværks kataloger som: "Fyens Glasværks fabrikat" frem til og med 1950 kataloget.

A/S Odense Glasværk 1874 – 1890.

Initiativet til at oprette et glasværk i Odense blev taget af cand. pharm. bryggeriejer S. Brummer, han dannede sammen med kancelliraad Borch og købmand Th. Pagh Glasværkets bestyrelse.

Det nye glasværk producerede flasker, belysningsglas, karafler og drikkeglas. Fra bogen "Dekorede danske glas" af Niels Andersen & Torben Errboe ved vi, at der blandt andet blev fremstillet drikkeglas med egeløvsslibninger, vi kender ingen kataloger fra Odense Glasværk.

Det lykkedes af flere forskellige årsager ikke at gøre glasværket til en rentabel virksomhed, A/S Odense Glasværk trådte i 1889 i likvidation, efter produktionen var stoppet tidligere på året.

Aktieselskabet Fyens Glasværk 1889 – 1902.

Konsul Hey var i Odense Glasværks sidste år blevet indvalgt i bestyrelsen og havde fået betydelig interesse for glasværksdriften, som han troede under de rigtige forretningsmæssige dispositioner, kunne gøres til en sund forretning. Det lykkedes konsul Hey at skaffe kapital i et nyt selskab under navnet Fyens Glasværk, som sidst på året 1889 købte konkursboet af likvidationsudvalget for Odense Glasværk.

I 1892 skaffede Konsul Hey en dygtig hyttemester til Odense – Adolf Brocks – "han blev glasværkets redningsmand" skriver konsul Hey i sine erindringer. Brocks kom fra Penzig i Schlesien, ud over at være en dygtig leder var han også en yderst dygtig fagmand, som havde den Schlesisk-Bøhmiske glastradition "i sin bagage". Hey og Brocks samarbejdede fortrinligt og udviklede glasværket forretningsmæssigt og teknisk til en position blandt de bedste.

Fyens Glasværks produkter er beskrevet i 3 kataloger, det første fra 1890 viser fortsat drikkeglas på fod i tidens sortiment, krus, karafler, kander, opbevaringsglas og belysningsglas. I andet og tredje katalog er der ikke længere drikkeglas på fod, dog fortsat karafler og kander, sukker, flødesæt, lomme flasker og studsglas. Der er et langt større sortiment af belysningsglas herunder natlamper og ampler. Som noget nyt er der kommet vaser og krukker i det karakteristiske marmore-

rede glas. Produktionen af det marmorerede glas overførtes senere til Rosdala Glasbruk i Sverige, som var købt til i 1899.

A/S De forenede Glasværker 1902 – 1907

I 1902 fusionerede Fyens Glasværk inklusive det tilkøbte Rosdala Glasbruk med Århus Glasværk i selskabet A/S De forenede Glasværker under Konsul Heys ledelse, hvilket må ses som resultatet af den succesrige drift af glasværket i Odense.

I 1903 udkommer et meget flot katalog med forside udført af kunstmaleren H.A. Brendekilde, titlen på forsiden er fortsat Fyens Glasværk. Kataloget indeholder et overordentlig stort sortiment af belysningsglas, hvor der nu også findes artikler for elektrisk belysning, sortimentet af husholdningsglas er udvidet med et stort udvalg af kander, kiksespande og visitkortskåle. Flaskeproduktionen fra Århus og Odense, som var af en betydelig størrelse, optræder ikke i noget katalog.

A/S Kastrup Glasværk 1907 – 1965

Med datterselskab A/S De forenede Glasværker 1907 – 1965

I 1907 kom den næste store fusion mellem De forenede Glasværker, Frederiksberg Glasværk og Kastrup Glasværk, som også ejede Hellerup Glasværk, fra 1908 kom også Ålborg Glasværk med i fusionen. Den nye koncern fik navnet A/S Kastrup Glasværk. Posten som bestyrelsesformand i den nye koncern indtog konsul Hey, og direktør for koncernen blev direktøren fra De forenede Glasværker – Valdemar Hansen, som flyttede fra Odense til København, hvor det nye kontor blev placeret i Nørre Voldgade.

A/S De forenede Glasværker fortsatte som et datterselskab med hovedkontor i Odense.

I hele perioden frem til 1965 foregik der en betydelig produktudveksling mellem De forenede Glasværker i Odense og Kastrup Glasværk på Amager for at optimere produktionen. Som hovedregel er det angivet i katalogerne, hvor varerne er fremstillet.

Katalogerne har titlen Kastrup Glasværk, men er opdelt i Fyens Glasværks Fabrikat og Kastrup Glasværks Fabrikat, samt i Kastrup og Fyens Glasværks Fabrikat, i det sidste tilfælde kan produkterne altså være fremstillet begge steder. Denne opdeling er foretaget i katalogerne udgivet i 1910, 1924, 1936 og 1950. Derefter fremgår det ikke længere af salgsmaterialet, hvor produktet er fremstillet. I bogen Dansk Glas 1925-1985 af Erik Lassen og Mogens Schlütter er der ved en del produkter anført, hvor de er fremstillet.

Fra 1910 og frem til 1914 overførtes Kastrup Glasværks produktion af presseglas til Odense og i årene frem til midten af 50'erne, blev der produceret store mængder presseglas i Odense. De kendteste mønstre er: Chippendale, Nanna, Skjold, Yrsa, Rolf, Odin og Freja, men der var flere, hvoraf nogle kun fik et nummer. Der var ligeledes en stor produktion af pressede drikkeglas herunder børneglas.

Der blev på glasværket i Odense i betydeligt omfang produceret på halvautomater, her produceredes henkogningsglas og flasker, der er dog kun lavet forholdsvis få mælkeflasker, idet Odenses halvautomater ikke rigtigt var konkurrencedygtige på denne produktion.

Da presseglaset op gennem 50erne blev umoderne og dybfryseren overflødiggjorde henkogningsglas, reduceredes mandskabet til godt en tredjedel. Den mundblæste produktion blev igen langt den største del af glasværkets produktion. Maskininvesteringerne blev foretaget på Hellerup - og Kastrup Glasværker. I Odense blev det glasmagernes håndværksmæssige kunnen – deres speciale i at mundblæse opalt glas og farvet glas samt evnen til at håndtere store glassemner, der sammen med en indarbejdet disciplin omkring det at smelte farvet glas gav værket sin eksistensberettigelse. Det var de dyder, som var grundlagt under Adolf Brocks, der nu kunne bære glasværket videre.

Jacob E. Bangs ansættelse på Kastrup Glasværk i 1956 fik også betydning for Odense og var med til at holde glasværket i gang. En stor del af JEB's kunstglas fra Kastrup tiden er fremstillet i Odense – Natblå serie, Antikgrøn serie og Capri serien kan nævnes. Jacob E. Bang tegnede også belysningsglas, denne produktion blev dog, som den øvrige produktion af belysningsglas leveret til forskellige lampefabrikanter, men findes ofte forsynet med mærkater fra Kastrup Glasværk. Sidst i 50erne fik Odenses hyttemester siden 1952 - Otto Brauer - sin nu internationalt kendte gulvase i produktion.

Kastrup og Holmegaards Glasværker A/S 1965 – 1979 Odense Afdelingen.

I 1965 sammensluttedes Kastrup og Holmegaard – samme år døde Jacob E. Bang. JEB's arbejde for Kastrup Glasværk havde betydet, at Kastrup på Kunst og Brugsglasområdet havde halet betydeligt ind på Holmegaard, men det var dog kampen om flaskemarkedet, der var den betydeligste årsag til sammenslutningen. Fra nu af blev produkterne fra Odense mærket med Kastrup Holmegaard, hvilket dog i løbet af få år blev ændret til Holmegaard of Copenhagen. Slutningen af 60erne, 70erne og begyndelsen af 80erne blev en frugtbar tid, som bød på mange nye produkter og stor produktudviklingsaktivitet. Mange designere fandt glasmagernes håndværksmæssige kunnen på glasværket i Odense interessant når der skulle udvikles nye produkter.

Det farvede overfang fra glasværket i Odense faldt godt i tråd med 60ernes designmæssige trend, det var produkter i stærke farver "det oprørske glas". I 1958 blev Michael Bang – Jacob E. Bangs søn - ansat med fast placering i Odense.

I løbet af 2 år havde Michael flere markante produkter i produktion, Napoli, Regnbueserien og kæmpesuccesen Palet. Men også belysningsområdet havde Michael fået gang i, således at Holmegaard ved indgangen til 80erne havde et overordentlig flot program til hjemmets belysning.

Holmegaards Glasværker A/S 1979 - 1990 Odense Afdeling.

I 1979 lukkede Kastrup Glasværk, herefter var der kun Holmegaard og Odense tilbage. Op gennem 80erne var der fortsat stor udviklingsaktivitet på Glasværket i Odense af glaskunstnere som Michael Bang, Sidse Werner, Per Lütken, Torben Jørgensen, Verner Pantou og Mutsuo Inoues.

I 1985 indgik Holmegaards Glasværker i Royal Copenhagen gruppen – og dermed glasværket i Odense - fra nu af stod der Royal Copenhagen over porten til glasværket.

December 1990 lukkede glasværket i Odense. På den sidste arbejdsdag råbte man – lidt galgenhumoristisk – det særlige Fyens Glasværkshurra, som man brugte på glasværket ved festlige lejligheder: Tre lange-, tre korte hurra og et rungende Fyens Glasværk, sådan som det sikkert er blevet råbt, siden de herrer Hey og Brocks formede Fyens Glasværk om en meget stærk virksomhedskultur.

19. februar 2009

Anders Tybjerg Jørgensen

Kildelitteratur:

Genoptryk af gamle kataloger udgivet af: Glashistorisk Selskab Aalborg *1976

Fyens Glasværk, Mogens Schlütter og Jan Kock

Dansk Glas 1925-1985, Erik Lassen og Mogens Schlütter

Danske flasker, Mogens Schlütter

Odensebogen 1997

Registrant 1979, Odense Magistrat. 2. Afdeling

Dekorerede danske glas, Niels Andersen og Torben Errboe

Glas pustet, Personaleblad for Kastrup og Holmegaards Glasværker A/S